Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
GERARD HOGAN
prednesené 21. marca 2019[1]

Vec C-34/18

Ottília Lovasné Tóth
proti
ERSTE Bank Hungary Zrt

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Fővárosi Ítélőtábla (Odvolací súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Nekalé podmienky – Smernica 93/13/EHS – Pôsobnosť – Dojednanie zohľadňujúce právo – Príloha – Právna váha – Článok 3 ods. 1 – Posúdenie nekalosti podmienky – Dojem vytvorený dojednaním na priemerného spotrebiteľa – Zrozumiteľnosť podmienok – Existencia odporujúcich si vnútroštátnych rozsudkov“

1. Táto vec sa týka súdneho sporu medzi ERSTE Bank Hungary Zrt. (ďalej len „Banka“) a pani Lovasné Tóthovou s ohľadom na nekalosť konkrétneho dojednania uvedeného v zmluve o úvere na účely nadobudnutia nehnuteľnosti určenej na bývanie. Sporné dojednanie je uvedené v dokumente o záložnom práve a stanovuje, že každá strana sa zaväzuje prijať ako záväznú notársku zápisnicu vypracovanú v súlade s účtami dlžníka v Banke a s registrami a účtovníctvom vedeným Bankou, a zároveň, že zmluvné strany akceptujú, že v prípade neplnenia pohľadávky je táto zápisnica právnym základom pre priamy výkon danej pohľadávky.

2. Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko) predtým vydal niekoľko rozsudkov, pokiaľ ide o dojednanie podobné dojednaniu, o aké ide vo veci samej. V týchto rozsudkoch rozhodol, že takéto dojednanie iba poukazuje na existujúci vnútroštátny postup exekúcie na základe notárskej zápisnice, a teda z právneho hľadiska nemá vplyv na právo žiadnej zmluvnej strany podať žalobu a ani na dôkazné bremeno.

3. V tomto kontexte sa vnútroštátny súd pýta najmä na to, či je takéto dojednanie napriek tomu možné považovať za nekalé v zmysle smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288) (ďalej len „smernica z roku 1993“) najmä z dôvodu nesprávneho dojmu, ktorý takéto dojednanie môže vyvolať u priemerného spotrebiteľa.

4. Pred posúdením tejto otázky je najprv potrebné uviesť príslušné ustanovenia smernice z roku 1993.

1 Jazyk prednesu: angličtina.

I. Právny rámec

A. Právo Únie

1. Smernica 93/13

5. Šestnáste, sedemnáste a dvadsiate odôvodnenie smernice z roku 1993 stanovujú:

„keďže hodnotenie nekalého charakteru podmienok podľa vybraných všeobecných kritérií najmä pri predaji alebo dodávkach verejného charakteru, ktoré zabezpečujú kolektívne služby, berúc do úvahy spoločnú zodpovednosť medzi užívateľmi, musí byť doplnené systémom celkového vyhodnotenia rôznych príslušných záujmov; keďže toto predstavuje požiadavku dôvery; keďže pri hodnotení dobrej viery sa musí brať ohľad najmä na stabilitu zmluvného postavenia strán bez ohľadu na to, či spotrebiteľ bol stimulovaný k súhlasu s podmienkami a či tovar alebo služby boli predávané na osobitnú objednávku spotrebiteľa; keďže požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne;

keďže pre účely tejto smernice môže mať priložený zoznam podmienok len oznamovaciu hodnotu a keďže z dôvodu minimálneho charakteru dosahu tejto smernice môže byť rozsah týchto podmienok rozšírený alebo reštriktívnejší vo vnútroštátnych právnych predpisoch členských štátov;

…

keďže zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne, mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa.“

6. Článok 1 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje:

„Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohovorov, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.“

7. V zmysle článku 3 smernice z roku 1993:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

…

3. Príloha obsahuje indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré sa môžu považovať za nekalé.“

8. Článok 4 ods. 1 a 2 smernice z roku 1993 znie nasledovne:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.“

9. Článok 5 smernice z roku 1993 stanovuje:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. Keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa…“

10. V zmysle článku 6 ods. 1 smernice z roku 1993:

„Členské štáty zabezpečia, aby nekalé podmienky použité v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľom zo strany predajcu alebo dodávateľa podľa ich vnútroštátneho práva, neboli záväzné pre spotrebiteľa a aby zmluva bola podľa týchto podmienok naďalej záväzná pre strany, ak je jej ďalšia existencia možná bez nekalých podmienok.“

11. Podľa článku 7 ods. 1 a 2 smernice z roku 1993:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby v záujme spotrebiteľov a subjektov hospodárskej súťaže existovali primerané a účinné prostriedky, ktoré by zabránili súvislému uplatňovaniu nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených so spotrebiteľmi zo strany predajcov alebo dodávateľov.

2. Prostriedky uvedené v odseku 1 zahrňujú ustanovenia, podľa ktorých osoby alebo organizácie s oprávneným záujmom podľa príslušného vnútroštátneho práva na ochranu spotrebiteľov, môžu požiadať súdy alebo príslušné správne orgány o rozhodnutie, či sú zmluvné podmienky navrhované pre všeobecné uplatňovanie nekalé, takže môžu uplatniť vhodné a účinné prostriedky k zabráneniu ďalšieho uplatňovania takých podmienok.“

12. Podľa článku 8 smernice z roku 1993:

„Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa.“

13. Bod 1 prílohy smernice z roku 1993 stanovuje:

„Podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je:

…

m) poskytnúť predajcovi alebo dodávateľovi právo určiť, či sú tovar alebo služby dodávané v súlade so zmluvou alebo poskytnúť im výlučné právo na výklad ktorejkoľvek podmienky zmluvy;

…

q) neposkytnúť spotrebiteľovi právo alebo mu brániť v uplatňovaní práva podať žalobu alebo podať akýkoľvek iný opravný prostriedok, najmä vyžadovať od spotrebiteľa, aby riešil spory neupravené právnymi ustanoveniami výhradne arbitrážou, nevhodne obmedzovať prístup k dôkazom alebo ukladať mu povinnosť dôkazného bremena, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, malo spočívať na inej zmluvnej strane.“

2. Smernica 2005/29

14. Článok 6 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Ú. v. EÚ L 149, 2005, s. 229), s názvom „Klamlivé činnosti“ stanovuje:

„1. Obchodná praktika sa považuje za klamlivú, ak obsahuje nesprávne informácie a je preto nepravdivá, alebo akýmkoľvek spôsobom, vrátane celkového prevedenia, uvádza do omylu alebo je spôsobilá uviesť do omylu priemerného spotrebiteľa, a to aj keď je táto informácia vecne správna vo vzťahu k jednému alebo viacerým nasledujúcim prvkom, pričom v obidvoch prípadoch zapríčiňuje alebo je spôsobilá zapríčiniť, že spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil:

…

g) práva spotrebiteľa…“

15. Podľa článku 7 ods. 2 smernice 2005/29 s názvom „Klamlivé opomenutia konania“:

„Za klamlivé opomenutie sa taktiež považuje, ak obchodník skrýva alebo poskytuje nejasným, nezrozumiteľným, viacvýznamovým alebo nevhodným spôsobom podstatné informácie uvedené v odseku 1, vzhľadom na okolnosti popísané v uvedenom odseku…, a tam, kde… toto spôsobí alebo je pravdepodobné, že spôsobí, že priemerný spotrebiteľ prijme rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neprijal.“

II. Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

16. Dňa 27. októbra 2008 uzavreli Banka a pani Tóthová zmluvu o úvere na účely nadobudnutia nehnuteľnosti určenej na bývanie, pričom pani Tóthová v kontexte tejto zmluvy nekonala v rámci svojej ekonomickej, obchodnej alebo podnikateľskej činnosti. Preto neexistuje žiadna pochybnosť týkajúca sa postavenia pani Tóthovej ako spotrebiteľky v zmysle článku 2 písm. b) smernice z roku 1993.

17. V ten istý deň sa pani Tóthová dostavila k notárovi a vyhlásila, že si je vedomá obsahu celej zmluvy o úvere. Toto vyhlásenie notár pripojil k notárskej zápisnici s označením „jednostranné vyhlásenie o uznaní dlhu“.

18. Bod I.4 zmluvy o úvere, ktorý je tiež súčasťou notárskej zápisnice vypracovanej notárom, znie nasledovne:

„Zmluvné strany vyhlasujú, že na účely riešenia akýchkoľvek sporov týkajúcich sa vyúčtovania alebo uspokojenia nároku uplatneného Bankou sa zaväzujú považovať na určenie sumy nesplateného úveru alebo iného dlhu vyplývajúceho v určitom okamihu z danej písomnosti, na určenie skutočného dátumu vyplatenia finančných prostriedkov a vznik platobnej povinnosti, ako aj na určenie akejkoľvek skutočnosti alebo informácie, ktoré sú nevyhnutné na účely priamej exekúcie, za dôveryhodný a nevyvrátiteľný dôkaz každý dôkazný dokument, ktorý bude vyhotovený v podobe notárskej zápisnice v súlade s účtami dlžníka v Banke a s registrami a účtovníctvom vedeným uvedenou Bankou.

V súlade s tým sa zmluvné strany podpisom tejto zmluvy zaväzujú v prípade nesplatenia úveru a úroku a nákladov alebo v prípade platby, ktorá nie je v súlade s ustanoveniami zmluvy, uznať ako dôkaz o úvere a úrokoch a nákladoch dlžných v danom okamihu a odôvodňujúcich nariadenie exekúcie, ako aj o vyššie uvedených skutočnostiach, okrem tejto zmluvy, aj dôkaz vyhotovený v podobe verejnej listiny v súlade s účtami dlžníka v banke a registrami a účtovníctvom vedeným Bankou.

Ak na návrh Banky bude prípadne začaté exekučné konanie, zmluvné strany alebo dlžník požiadajú notára, ktorý túto zmluvu osvedčil, alebo inak príslušného notára, aby v súlade s účtami dlžníka v Banke a s registrami a účtovníctvom vedeným Bankou a po preverení registrov konštatoval prostredníctvom notárskeho zápisu výšku nesplateného úveru a úrokov a nákladov alebo akéhokoľvek iného dlhu vyplývajúceho z vyššie uvedeného úveru, ako aj vyššie uvedené potrebné údaje alebo skutočnosti; v tejto súvislosti zbavuje Banku povinnosti zachovávať bankové tajomstvo.“

19. Okrem toho podľa zmluvy o úvere a jednostranného vyhlásenia o uznaní dlhu je v prípade závažného porušenia zmluvy dlžníčkou, ako je porušenie niektorej z platobných povinností, Banka oprávnená vypovedať zmluvu s okamžitým účinkom a vyhlásiť splatnosť celého úveru s úrokmi a nákladmi.

20. Dňa 5. januára 2016 pani Tóthová podala žalobu v ktorej navrhovala, aby boli bod I.4 zmluvy o úvere a zodpovedajúce ustanovenie v notárskej zápisnici vyhlásené za nekalé. Na podporu svojej žaloby uviedla, že toto ustanovenie obracia dôkazné bremeno v jej neprospech.

21. Vo svojej odpovedi Banka tvrdí, že predmetné ustanovenie nie je nekalé, keďže neumožňuje Banke jednostranne určovať, či si pani Tóthová splnila svoju povinnosť, ani stanoviť výšku dlžnej sumy a ani neobmedzuje možnosť pani Tóthovej uplatňovať jej práva. Predmetné dojednanie ani neobracia dôkazné bremeno, keďže ho nemožno podľa jej názoru považovať za uznanie dlhu.

22. Prvostupňový súd vydal rozsudok, ktorým žalobu zamietol. Konštatoval, že dojednanie nie je ustanovením, ktoré by v súvislosti s plnením dlžníka bolo pre zmluvné strany záväzné, neobsahuje uznanie dlhu, ani neoprávňuje Banku k tomu, aby prostredníctvom jednostranného výkladu ustanovení zmluvy určila, aký je dlh pani Tóthovej v určitom okamihu, alebo či je jej konanie v súlade s ustanoveniami zmluvy. Okrem toho skutočnosť, že pani Tóthová akceptovala vyhotovenie notárskej zápisnice, neznamená, že by nemohla napadnúť výšku dlhu, keďže stále bola oprávnená podať napríklad návrh na zastavenie (alebo obmedzenie) exekúcie.

23. Pani Tóthová následne podala odvolanie na vnútroštátny súd. Na podporu svojho odvolania uviedla, že predmetné dojednanie môže vyvolať nerovnováhu medzi ňou a žalovanou, keďže žalovanú zvýhodňuje, lebo jej uľahčuje uplatňovanie jej práv, a jej zároveň sťažuje možnosť namietať výšku dlhu uvedenú v účtovníctve a v registroch Banky.

24. V tejto súvislosti vnútroštátny súd po prvé poukazuje na to, že nie je jasné, aký je rozsah pôsobnosti prílohy smernice z roku 1993. Bod 1 maďarskej verzie tejto prílohy totiž odkazuje na: „predmet alebo účinok“ podmienok, zatiaľ čo iné jazykové verzie (napríklad nemecká, poľská, česká a slovenská) používajú výraz „zmysel alebo účinok“. Vzhľadom na tento rozdiel v znení sa vnútroštátny súd pýta, či na to, aby sa na ustanovenie vzťahoval bod 1 písm. q) prílohy smernice, postačuje, že jeho cieľom je obrátiť dôkazné bremeno.

25. Okrem toho, ak ustanovenie spĺňa požiadavky stanovené v bode 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993, vzniká otázka, či je ešte potrebné preskúmať, do akej miery toto ustanovenie spôsobilo nerovnováhu na úkor spotrebiteľa. Vnútroštátny súd aj napriek tomu, že si v plnom rozsahu uvedomuje, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora príloha, na ktorú odkazuje článok 3 ods. 3 smernice z roku 1993, obsahuje len indikatívny a nevyčerpávajúci zoznam ustanovení, ktoré možno

považovať za nekalé, poznamenáva, že v rozsudku z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242), Súdny dvor tiež konštatoval, že „hoci na základe obsahu predmetnej prílohy automaticky a bez ďalšieho nemožno určiť, že sporná zmluvná podmienka má nekalú povahu, predstavuje podstatný prvok, na ktorom zodpovedný súd môže založiť svoje posúdenie nekalej povahy takejto zmluvnej podmienky“.

26. Po druhé vnútroštátny súd uvádza, že Kúria (Najvyšší súd) konštatoval, že ustanovenie podobné ustanoveniam, o aké ide v konaní vo veci samej, nemožno považovať za uznanie dlhu a neovplyvňuje právnu situáciu spotrebiteľa, pokiaľ ide o spôsoby vymáhania pohľadávky, keďže právne predpisy mu priznávajú právo podať návrh na zastavenie exekúcie alebo návrh na určenie, že rozhodnutie nevyvoláva právne účinky. Kúria (Najvyšší súd) tiež konštatoval, že podobné ustanovenie samo osebe neprináša spotrebiteľovi žiadnu nevýhodu vo vzťahu k dôkaznému bremenu. Keďže veriteľ môže rozhodnúť o ukončení zmluvy na základe vlastných záznamov, v takejto situácii dôkazné bremeno spočíva na spotrebiteľovi. Podobne vnútroštátna právna úprava oprávňuje každého veriteľa požiadať o notárske osvedčenie, aj keď zmluva s dlžníkom neobsahuje žiadne výslovné ustanovenie v tomto zmysle. Takže podľa Kúria (Najvyšší súd) to nie je dané ustanovenie a ani notárske osvedčenie, ktoré neobracajú dôkazné bremeno, čo by spôsobovalo sťaženie obrany zo strany spotrebiteľov, ale sú to skôr pravidlá týkajúce sa notárskych osvedčení a doložky vykonateľnosti.

27. Vnútroštátny súd napriek tomu uvádza, že má stále pochybnosti o tom, či by malo byť ustanovenie I.4 považované za spadajúce pod bod 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993.

28. Na jednej strane uvádza, že aj keď je zmluvná podmienka gramaticky zrozumiteľná, jej dôsledky sú pre spotrebiteľa nejasné, keďže vytvára dojem, že po uzatvorení zmluvy bude vyhotovenie notárskeho osvedčenia vierohodným a nevyvrátiteľným dôkazom akéhokoľvek dlhu, ktorý môže na základe zmluvy vzniknúť v budúcnosti. Tvrdí, že to všetko má priamy vplyv na rozhodnutie spotrebiteľa, ako a v akom rozsahu bude voči veriteľovi uplatňovať svoje práva.

29. Na druhej strane ustanovenie I.4 by mohlo mať pre spotrebiteľa negatívne dôsledky, aj keď podľa výkladu Kúria (Najvyšší súd) nie je základom pre vznik práva veriteľa na začatie exekučného konania. V skutočnosti by sa Banka mohla na základe ustanovenia I.4 vyhnúť spravodlivému a poctivému vyjednávaniu s dlžníkom, keďže dlžník by mohol svoje práva uplatniť len prostredníctvom nákladného a zdĺhavého súdneho konania, takže dlžník, aby zabránil dôsledkom vypovedania zmluvy, je v jeho priebehu nútený uskutočňovať nadmerné platby na základe nekalých podmienok.

30. Po tretie sa vnútroštátny súd pýta, či by ustanovenie I.4 nemalo byť vyhlásené za nekalé na základe článku 5 smernice z roku 1993. V skutočnosti podľa rozsudkov Kúria (Najvyšší súd) takéto ustanovenie neobracia dôkazné bremeno. Viaceré vnútroštátne súdy však v podobných prípadoch rozhodli odlišne. Podľa tejto časti judikatúry spotrebitelia nie sú schopní si uvedomiť, že toto zjavne jasné ustanovenie v skutočnosti nemá vplyv na dôkazné bremeno.

31. Po štvrté vnútroštátny súd poznamenáva, že podľa znenia ustanovenia bodu I.4 musí byť vyhlásenie v notárskom osvedčení vypracované výlučne na základe informácií vedených veriteľom, pokiaľ ide o plnenie dlžníka až do daného okamihu. Toto ustanovenie by sa preto mohlo považovať za oprávnenie veriteľa rozhodnúť jednostranne, či boli povinnosti spotrebiteľa plnené v súlade s podmienkami zmluvy, a preto by mohlo spadať do pôsobnosti bodu 1 písm. m) prílohy smernice z roku 1993.

32. Za týchto okolností Fővárosi Ítélőtábla (Odvolací súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa bod 1 písm. q) prílohy smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že toto ustanovenie ako kogentná norma EÚ, ktorá má postavenie normy verejného poriadku, všeobecne a bez nutnosti ďalšieho posudzovania zakazuje, aby veriteľ vnútil dlžníkovi v postavení spotrebiteľa zmluvné ustanovenie vo forme všeobecnej a individuálne nedohodnutej zmluvnej podmienky, ktorej predmetom alebo účinkom je prenesenie dôkazného bremena?

2. V prípade, že predmet alebo účinok zmluvnej podmienky sa má posudzovať na základe bodu 1 písm. q) prílohy smernice 93/13, možno konštatovať, že výkonu práv spotrebiteľov bráni taká zmluvná podmienka,

   – podľa ktorej môže dlžník v postavení spotrebiteľa legitímne predpokladať, že musí splniť zmluvu v celom rozsahu, vrátane všetkých jej podmienok, spôsobom a v rozsahu stanovenom veriteľom, a to aj vtedy, keď je dlžník presvedčený o tom, že plnenia požadované veriteľom sú čiastočne alebo úplne nevymáhateľné, alebo

   – ktorej účinok spočíva vo vylúčení alebo obmedzení prístupu spotrebiteľa k spôsobu urovnania sporov založeného na spravodlivom vyjednávaní, pretože veriteľ môže považovať spor za urovnaný tým, že sa odvolá na túto podmienku?

3. V prípade, ak treba rozhodnúť o nekalej povahe zmluvných podmienok uvedených v prílohe smernice 93/13 z hľadiska kritérií stanovených v článku 3 ods. 1 tejto smernice, spĺňa požiadavku vypracovania v jasnej a zrozumiteľnej forme podľa článku 5 tejto smernice taká zmluvná podmienka, ktorá má vplyv na rozhodovanie spotrebiteľa o plnení zmluvy, o riešení sporov s veriteľom súdnou alebo mimosúdnou cestou alebo o vykonanie práv, a ktorá napriek tomu, že je z gramatického hľadiska formulovaná jasne, vyvoláva právne účinky, ktoré možno objasniť iba výkladom vnútroštátnych právnych predpisov, ku ktorým v okamihu uzavretia zmluvy neexistovala jednotná rozhodovacia prax súdov a takáto prax sa neustálila ani v nasledujúcich rokoch?

4. Má sa bod 1 písm. m) prílohy smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že zmluvná podmienka, ktorá nebola dohodnutá individuálne, môže byť nekalá aj vtedy, ak strane, ktorá uzatvorila zmluvu so spotrebiteľom, umožňuje jednostranne určiť, či je plnenie spotrebiteľa v súlade so zmluvou, a ak spotrebiteľ uzná, že je touto podmienkou viazaný, aj skôr, než zmluvné strany poskytnú akékoľvek plnenie?“

III. Analýza

A. Právomoc Súdneho dvora a prípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania

33. Banka tvrdí, že uvedené otázky sú hypotetické a preto Súdny dvor nemá právomoc odpovedať na ne. Na rozdiel od toho, čo predpokladá vnútroštátny súd vo svojej prvej, druhej a štvrtej otázke, tvrdí, že dojednanie, ktoré je predmetom prejednávanej veci, by nemalo za následok obrátenie dôkazného bremena, ani by nevylúčilo a ani neobmedzovalo možnosť spotrebiteľa podniknúť právne kroky, ani by neumožnilo Banke jednostranne posúdiť, či spotrebiteľ splnil svoje zmluvné záväzky. Podobne, na rozdiel od hypotézy uvedenej v tretej otázke, tvrdí, že vnútroštátna judikatúra v skutočnosti nie je rozporuplná, keďže Kúria (Najvyšší súd) odvtedy rozhodol o rozsahu pôsobnosti ustanovenia podobného s dojednaním, ktoré je predmetom prejednávanej veci, vo viacerých nedávno vyhlásených rozsudkoch.

34. V tomto ohľade je potrebné najskôr pripomenúť, že ak Banka formálne spochybňuje právomoc Súdneho dvora, jej argumentácia sa musí chápať tak, že spochybňuje prípustnosť položených otázok. [2]

35. Ďalej, postup stanovený v článku 267 ZFEÚ je nástrojom spolupráce medzi Súdnym dvorom a vnútroštátnymi súdmi a tribunálmi, prostredníctvom ktorého Súdny dvor poskytuje vnútroštátnemu súdu výklad práva Únie, ktorý je potrebný na to, aby mohol vydať rozhodnutie v prejednávaných veciach. [3] Je výlučne na vnútroštátnom súde, ktorému bol spor predložený a ktorý musí prevziať zodpovednosť za následné súdne rozhodnutie, aby určil, na základe konkrétnych okolností prejednávanej veci, či vznikla potreba položiť prejudiciálne otázky na to, aby bol schopný vo veci rozhodnúť a zároveň aby posúdil relevantnosť otázok, ktoré predkladá Súdnemu dvoru. [4]

36. V dôsledku toho, ak sa predložené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodnúť o návrhu vnútroštátneho súdu len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá žiadnu súvislosť s realitou alebo predmetom sporu vo veci samej, pokiaľ ide o hypotetický problém, alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými a právnymi podkladmi potrebnými na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sa mu položili. [5] Napriek tomu skutočnosť, že jeden z účastníkov konania vo veci samej spochybňuje relevantnosť prejudiciálnej otázky na vyriešenie sporu vo veci samej, nemôže sama osebe odôvodniť záver, že tieto otázky treba vyhlásiť za neprípustné.

37. V prejednávanej veci z veci predloženej vnútroštátnym súdom nevyplýva, že hypotézy predpokladané vo jeho otázkach by nesúviseli so situáciou, o ktorú ide vo veci samej. Za týchto okolností sa domnievam, že Súdny dvor by nemal rozhodnúť, že tieto otázky sú neprípustné. [6]

B. O veci samej

1. Úvodné pripomienky

38. Keďže viaceré otázky sa týkajú výkladu bodu 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993, považujem za potrebné najskôr vyriešiť pochybnosti vyjadrené vnútroštátnym súdom v jeho návrhu týkajúce sa znenia prvej vety uvedenej prílohy.

39. V prejednávanej veci zo sedemnásteho odôvodnenia, ako aj z článku 3 ods. 3 vyplýva, že príloha smernice obsahuje nevyčerpávajúci zoznam podmienok, ktoré *je možné* vyhlásiť za nekalé podľa článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 z dôvodu ich predmetu alebo účinkov.

40. Okrem toho článok 3 ods. 1 konkrétne definuje pojem nekalá podmienka ako podmienku, ktorá nebola individuálne dohodnutá a ktorá napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa. Pri posudzovaní nekalého charakteru podmienky podliehajúcej preskúmaniu sa preto od vnútroštátnych súdov očakáva, že zohľadnia predmet alebo účinok takýchto pojmov.

2 Súdny dvor má právomoc odpovedať na prejudiciálnu otázku položenú vnútroštátnym súdom, s výnimkou prípadu, keď predmet otázky spadá mimo vecnú právomoc vymedzenú v článku 267 prvom odseku ZFEÚ, a to mimo výkladu zmlúv a platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie.

3 Rozsudok z 5. júla 2016, Ogňanov (C-614/14, EU:C:2016:514, bod 16).

4 Rozsudok z 1. júla 2010, Sbarigia (C-393/08, EU:C:2010:388, body 19 a 20). Navyše Súdny dvor nie je podľa článku 267 ZFEÚ príslušný na posúdenie skutkového stavu a uplatnenie práva Únie na konkrétny prípad. Pozri napríklad rozsudky zo 16. júla 2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria (C-83/14, EU:C:2015:480, bod 104), a z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 22).

5 Rozsudok z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 37).

6 Rozsudky Kúria (Najvyšší súd), ktoré Banka uviedla, boli všetky vydané pred udalosťami, ktoré nastali v prejednávanej veci.

41. Napokon, Súdny dvor už rozhodol, že táto smernica ukladá členským štátom povinnosť smerujúcu k nahradeniu formálnej rovnováhy, ktorú zmluva nastoľuje medzi právami a povinnosťami zmluvných strán, skutočnou rovnováhou, ktorá medzi nimi môže znovu zaviesť rovnosť.[7] To znamená, že rozhodujúcim faktorom sú účinky, ktoré dotknutá podmienka vyvoláva, a nie cieľ sledovaný jej autorom.

42. Za týchto okolností sa domnievam, že bod 1 prílohy smernice z roku 1993 by sa mal v akejkoľvek jazykovej verzii chápať ako odkazujúci na „predmet alebo účinok“, a nie na „cieľ alebo účinok“ zmluvných podmienok.

43. Po druhé je potrebné pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora jeho právomoc v danej oblasti zahŕňa výklad pojmu „nekalá podmienka“ uvedeného v článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 a v prílohe k tejto smernici, ako aj stanovenie kritérií, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí zohľadniť pri preskúmaní zmluvnej podmienky z hľadiska ustanovení tejto smernice. Vnútroštátnemu súdu však vzhľadom na uvedené kritériá prináleží stanoviť, či je príslušná zmluvná podmienka naozaj nekalá podľa osobitných okolností daného prípadu.[8]

2. Prvá otázka

44. Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má bod 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993 vykladať v tom zmysle, že všeobecne zakazuje akúkoľvek podmienku, ktorá nebola dojednaná individuálne, ktorej zmyslom alebo účinkom je obrátenie dôkazného bremena, pričom toto dôkazné bremeno by malo podľa uplatniteľného práva spočívať na inej zmluvnej strane.

45. V tejto súvislosti treba najskôr pripomenúť, že bod 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993 sa týka pojmov, ktorých predmet alebo účinok je „neposkytnúť spotrebiteľovi právo alebo mu brániť v uplatňovaní práva podať žalobu alebo podať akýkoľvek iný opravný prostriedok…, nevhodne obmedzovať prístup k dôkazom alebo ukladať mu povinnosť dôkazného bremena, ktoré by podľa práva, ktorým sa riadi zmluvný vzťah, malo spočívať na inej zmluvnej strane“. Preto akákoľvek podmienka, ktorej predmetom alebo účinkom je nekalé obrátenie dôkazného bremena na spotrebiteľa, spadá pod bod 1 písm. q) prílohy k smernici z roku 1993.

46. Zo samotného znenia článku 3 ods. 3 smernice z roku 1993 však jasne vyplýva, že príloha k tejto smernici obsahuje zoznam podmienok, ktoré *sa môžu* – ale nemusia – považovať za nekalé.[9] V dôsledku toho, ako už Súdny dvor rozhodol, „podmienka uvedená v zozname nemusí byť nevyhnutne považovaná za nekalú a naopak podmienka, ktorá sa na zozname nenachádza, sa napriek tomu považovať za nekalú môže“[10]. Na to, aby bolo možné vyhlásiť podmienku za nekalú, musí byť táto podmienka podrobená testu uvedenému v článku 3 ods. 1, aj keď, ako vysvetlím nižšie, možno predpokladať, že niektoré prvky tohto testu sú splnené, ak zmluvné ustanovenie spadá do pôsobnosti prílohy.

47. Preto bod 1 písm. q) prílohy nemôže byť v zmysle práva Únie považovaný za ustanovujúci všeobecný zákaz podmienok spadajúcich do jednej z kategórií, ktoré sú v nej uvedené. Je to len príklad podmienok, ktoré možno vyhlásiť za nekalé.

7 Rozsudok z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 34 a citovaná judikatúra).

8 Uznesenie zo 14. novembra 2013, Banco Popular Español a Banco de Valencia (C-537/12 a C-116/13, EU:C:2013:759, bod 63).

9 Použitie slovesa „sa môžu“ v tomto ohľade je rozhodujúcejšie ako odkaz uvedený v sedemnástom odôvodnení alebo v článku 3 ods. 3 smernice z roku 1993 na „indikatívny“ charakter tejto prílohy. Ako Komisia zdôraznila vo svojej dôvodovej správe k preskúmanému návrhu smernice Rady o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (COM(93) 11 final), toto prídavné meno je nejednoznačné. V skutočnosti by to mohlo naznačovať buď to, že zoznam uvedený v prílohe k tejto smernici je neúplný, alebo to, že nemá osobitnú dôkaznú silu.

10 Rozsudok zo 7. mája 2002, Komisia/Švédsko (C-478/99, EU:C:2002:281, bod 20).

48. Treba však poznamenať, že článok 8 smernice z roku 1993 umožňuje členským štátom prijať alebo zachovať prísnejšie opatrenia s cieľom zabezpečenia vyššieho stupňa ochrany spotrebiteľa.

49. Ako teda Komisia zdôraznila vo svojich písomných pripomienkach – čo jej zástupca potvrdil aj na pojednávaní – úlohy pridelené vnútroštátnym súdom závisia od toho, či príslušný členský štát rozhodol vhodnými legislatívnymi opatreniami, že zoznam podmienok obsiahnutých v bode 1 písm. q) prílohy k smernici z roku 1993 je záväzný, a nielen indikatívny.

50. V situácii, keď členský štát neurobil tento krok, a teda vnútroštátne právne predpisy nepovažujú podmienky, ktoré patria do kategórie uvedenej v bode 1 písm. q) prílohy k smernici z roku 1993 za nekalé, vnútroštátne súdy musia preskúmať vzhľadom na vymedzenie pojmu nekalá zmluvná podmienka, uvedené v článku 3 ods. 1, a na objasnenia v článku 4 ods. 1 uvedenej smernice, pokiaľ ide o prvky, ktoré sa majú zohľadniť pri posúdení, či sa podmienky podliehajúce ich preskúmaniu považujú za nekalé. [11]

51. Naopak, v situácii, keď dotknutý členský štát skutočne rozhodol, že podmienky spadajúce do kategórie uvedenej v bode 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993 sa považujú za nekalé, sú vnútroštátne súdy povinné vyhlásiť za nekalú každú podmienku, ktorej predmetom alebo účinkom je obrátenie dôkazného bremena na spotrebiteľov bez toho, aby museli uplatniť test stanovený v článku 3 ods. 1. Treba však zdôrazniť, že keď členský štát podnikol takéto kroky, nie je to bod 1 písm. q) prílohy k smernici z roku 1993, ktorý by stanovoval, že nie je potrebné ďalšie posúdenie podľa článku 3 ods. 1, ale vyplýva to z príslušnej vnútroštátnej právnej úpravy.

52. Pokiaľ ide o konanie vo veci samej, ako potvrdili všetci účastníci konania na ústnom pojednávaní a ako uviedol aj vnútroštátny súd, Maďarsko zrevidovalo svoj občiansky zákonník tak, aby využil možnosť obsiahnutú v článku 8 smernice z roku 1993 na to, aby sa stanovili prísnejšie normy ochrany spotrebiteľov než tie, ktoré vyžaduje samotná smernica. Keďže však Maďarsko nebolo povinné tak urobiť, treba konštatovať, že povinnosť, na základe ktorej musia jeho vnútroštátne súdy vyhlásiť zmluvné dojednania, na ktoré sa vzťahuje bod 1 písm. q) prílohy, za automaticky neplatné, je záležitosťou *vnútroštátneho práva*, a nie práva Únie.

53. Preto si myslím, že pokiaľ ide o právo Únie, odpoveď na prvú otázku by mala byť záporná. Jednoducho povedané, treba odpovedať tak, že bod 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993 nemožno vykladať tak, že predstavuje všeobecný zákaz akéhokoľvek zmluvného dojednania spadajúceho do jeho pôsobnosti.

54. Napriek tomu, že vnútroštátny súd vyčerpávajúco zhrnul judikatúru Súdneho dvora v tejto veci, tento súd napriek tomu vyjadril potrebu požiadať Súdny dvor o výklad účinku prílohy smernice 93/13. Za týchto okolností sa domnievam, že Súdny dvor by mohol uznať za potrebné využiť túto príležitosť na objasnenie niektorých aspektov testu, ktorý je potrebné použiť na určenie, za akých podmienok by sa dojednanie o obrátení dôkazného bremena malo považovať za nekalé podľa článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993.

55. Súdny dvor už v minulosti rozhodol, že článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 stanovuje dve kritériá na definovanie pojmu nekalé podmienky, a to na jednej strane „nedodržanie požiadavky dobrej viery“ a na druhej strane „značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa“. Podľa judikatúry by prvé kritérium zahŕňalo posúdenie toho, či by

11 Rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309, bod 33).

predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom spravodlivo a rovnocenne, mohol odôvodnene predpokladať, že spotrebiteľ by s takouto podmienkou súhlasil pri individuálnych rokovaniach o zmluve, zatiaľ čo druhé vyžaduje preskúmať, či zmluva stavia spotrebiteľa do menej priaznivej právnej situácie, než je situácia stanovená platným vnútroštátnym právom. [12]

56. Pokiaľ ide o mňa, nemyslím si, že by tieto dve kritériá mali byť posudzované oddelene.

57. Po prvé z pohľadu znenia článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 je potrebné poznamenať, že pojmy „požiadavka dôvery“ a „značná nerovnováha“ sú gramaticky spojené predložkou „ak napriek“. Použitie tejto predložky neznamená, že opísaná situácia predstavuje samostatnú podmienku, ale slúži na zdôraznenie skutočnosti, že vytvorenie značnej nerovnováhy medzi právami a povinnosťami zmluvných strán je opakom dobrej viery, ktorá sa normálne očakáva. Je preto zrejmé, že podmienka obsiahnutá v spotrebiteľskej zmluve, ktorá nebola individuálne dohodnutá, môže byť považovaná za nekalú v zmysle článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 len v prípade:

– ak spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy a

– táto nerovnováha je ku škode spotrebiteľa.

58. Vzhľadom na to, že v právnych systémoch, ktoré používajú tento predpis, sa vždy predpokladá dobrá viera, výraz „napriek požiadavke dôvery“ by sa mal chápať tak, že odkazuje iba na situáciu, ktorá by prevládala v prípade neexistencie významnej nerovnováhy, a *nie* ako tvoriaci *samostatnú podmienku*. Inak povedané, slová „napriek požiadavke dôvery“ sú v podstate opisné vo vzťahu k stavu veci, ku ktorému dochádza tam, kde nastáva značná nerovnováha v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.

59. Po druhé, pokiaľ ide o ciele sledované smernicou z roku 1993, šestnáste odôvodnenie vysvetľuje, že požiadavka dobrej viery zahŕňa celkové hodnotenie rôznych záujmov, najmä vzhľadom na silu vyjednávacích pozícií strán. To opäť dokazuje, že zámerom normotvorcu Únie nebolo jasne vymedziť hranice medzi týmto dvoma pojmami. Ešte menej ním bolo stanoviť zásadu dobrej viery ako zastrešujúci a nezávislý test, ktorý je oddelený od ostatných osobitných ustanovení smernice 1993.

60. Po tretie zo systematického hľadiska, ako niektorí autori poukázali, podmienka spôsobujúca významnú nerovnováhu medzi právami a povinnosťami strán je sama osebe v rozpore so zásadou dobrej viery. [13]

61. V tomto kontexte možno tiež vychádzať z toho, že odkaz na existenciu „značnej nerovnováhy“ vo vzťahu k požiadavke „dôvery“ uvedený v článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 možno vysvetliť absenciou všeobecnej zásady dobrej viery v tradíciách *common law*, ako to odráža anglické a írske právo. [14] Navyše tým, že požiadavka dobrej viery závisí od existencie značnej nerovnováhy, článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 slúži na to, aby objektívne vymedzil to, čo by mohlo inak predstavovať rozdielne chápanie zásady dobrej viery dokonca aj v tých členských štátoch, ktoré dodržiavajú tradíciu občianskeho práva. Možno teda povedať, že smernica z roku 1993 zosúlaďuje v tejto súvislosti rôzne existujúce prístupy členských štátov v súvislosti so zmluvnými vzťahmi.

12 Pozri rozsudky zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, body 68 a 69); z 26. januára 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, bod 58 až 60), a z 20. septembra 2017, Andriciuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703, bod 56).

13 Pozri napríklad TENREIRO M.: The Community Directive on Unfair Terms and National Legal Systems – The Principle of Good Faith and Remedies for Unfair Terms. In: *European Review of Private Law*, (1995) 3, 2. vydanie, 273 na 279.

14 Napríklad vo vzťahu k anglickému právu pozri napríklad *Globe Motors Inc v TRW Lucas Variety Electric Steering Ltd* [2016] EWCA Civ 396, a vo vzťahu k írskemu právu *Flynn &. Benray* v *Breccia* & *McAteer* [2017] IECA 7, [2017] 1 ILRM 369, *Morrissey v. Irish Bank Resolution Corporation* [2017] IECA 162.

62. Vzhľadom na vyššie uvedené sa preto domnievam, že napriek odkazu na zásadu dobrej viery uvedenému v článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 je možné vyvodiť, že nekalá povaha podmienky vyplýva z jedinej okolnosti, a to, že takáto podmienka vytvára značnú nerovnováhu medzi právami zmluvných strán, ku škode spotrebiteľa. Toto je v podstate jediným testom, ktorý obsahuje článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993, a nie je potrebné okrem toho preukázať, že toto dojednanie bolo vložené v dôsledku neexistencie dobrej viery.

63. Druhé objasnenie, ktoré by mohlo byť využité, sa týka právnej povahy prílohy. Hoci skutočnosť, že konkrétna podmienka je uvedená v prílohe, *sama osebe* nie je dostatočná na to, aby automaticky dokázala nekalú povahu napadnutej podmienky, Súdny dvor konštatoval, že „predstavuje podstatný prvok, na ktorom zodpovedný súd môže založiť svoje posúdenie nekalej povahy takejto zmluvnej podmienky“ [15].

64. Odkaz na „podstatný prvok“ je možno vec, ktorú by bolo užitočné objasniť, pretože si nemyslím, že tieto slová boli zamýšľané tak, aby boli chápané absolútne doslovne, alebo by sa tak dokonca mali chápať.

65. Po prvé je potrebné uviesť, že hoci Súdny dvor objasnil, že obsah prílohy nie je „sám osebe“ postačujúci a nezakladá „automaticky“ na účely práva Únie nekalú povahu napadnutej zmluvnej podmienky, tiež nikdy výslovne nevylúčil možnosť, že príloha môže aspoň čiastočne alebo dokonca len indikatívne naznačovať nekalosť konkrétnej podmienky.

66. Po druhé každá kategória podmienok uvedená v prílohe odkazuje na situácie, v ktorých je existencia značnej nerovnováhy medzi právami a povinnosťami strán taká zrejmá, že je ťažké si predstaviť, za akých okolností by to mohlo byť inak.

67. V dôsledku toho sa domnievam, že tvrdenie Súdneho dvora, že príloha smernice z roku 1993 predstavuje „podstatný prvok, na ktorom zodpovedný súd môže založiť svoje posúdenie nekalej povahy takejto zmluvnej podmienky“, sa má chápať v tom zmysle, že ak podmienka spĺňa kritériá na zaradenie do jednej z kategórií uvedených v prílohe, vnútroštátne súdy môžu predpokladať, že táto podmienka spôsobuje nerovnováhu. [16] No vzhľadom na to, že článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 odkazuje na situácie nerovnováhy, ktoré sú na jednej strane značné a na druhej strane poškodzujú spotrebiteľov a v neposlednom rade sa týkajú práv a povinností strán vyplývajúcich zo zmluvy, súdy sú napriek tomu povinné dbať na to, aby aj tieto tri ďalšie kritériá boli splnené predtým, ako dospejú k akémukoľvek záveru o nekalosti danej zmluvnej podmienky. [17]

68. Súhrnne preto treba konštatovať, že pokiaľ ide o prvú otázku, zastávam názor, že bod 1 písm. q) prílohy smernice z roku 1993 nepredstavuje všeobecný zákaz akejkoľvek zmluvnej podmienky, ktorá nebola individuálne dojednaná a ktorej zmyslom alebo účinkom je obrátenie dôkazného bremena, ktoré by podľa platného práva mala niesť druhá zmluvná strana. Na druhej strane článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 zakazuje ako nekalú takú zmluvnú podmienku, ktorá má za následok obmedzenie alebo vylúčenie prístupu spotrebiteľa k mechanizmu riešenia sporov za okolností, kedy – ak to konštatuje vnútroštátny súd – by veriteľovi na to, aby sa spor považoval za urovnaný, postačovalo, aby sa jednoducho odvolal na túto zmluvnú podmienku.

15 Rozsudky z 26. apríla 2012, Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242, bod 26), a z 30. mája 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, bod 55).

16 To je tiež v súlade s pojmom „zmysel“ použitým v prvej vete prílohy, čo znamená, že v niektorých prípadoch možno vyvodiť určité závery o nerovnovážnom charaktere konkrétnej podmienky jednoducho z jej obsahu.

17 Tento záver nie je v rozpore ani so znením článku 3 ods. 3 smernice z roku 1993, ani s odôvodnením 17 tejto smernice. Na jednej strane článok 3 ods. 3 nešpecifikuje, prečo by sa kategórie podmienok uvedené v prílohe nemali automaticky považovať za nekalé. Na druhej strane, aj keď zo sedemnásteho odôvodnenia smernice z roku 1993 vyplýva, že priložený zoznam podmienok má indikatívnu povahu v dôsledku minimálnej harmonizácie, ktorú daná smernica stanovuje, takáto okolnosť nevylučuje, že normotvorca Únie sa napriek tomu domnieval, že táto minimálna harmonizácia by mala zahŕňať povinnosť členských štátov usudzovať, že pri kategóriách podmienok uvedených v prílohe sa predpokladá, že vytvárajú nerovnováhu medzi právami a povinnosťami strán.

3. Druhá otázka

69. Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či v prípade, keď sa podľa bodu 1 písm. q) prílohy k smernici z roku 1993 má posudzovať predmet alebo účinok zmluvnej podmienky, je potrebné určiť, že výkonu práv spotrebiteľov bráni taká zmluvná podmienka:

– podľa ktorej môže dlžník v postavení spotrebiteľa legitímne predpokladať, že musí splniť zmluvu v celom rozsahu, vrátane všetkých jej podmienok, spôsobom a v rozsahu stanovenom veriteľom, a to aj vtedy, keď je dlžník presvedčený o tom, že plnenie požadované veriteľom je nevymáhateľné, alebo

– ktorej účinok spočíva vo vylúčení alebo obmedzení prístupu spotrebiteľa k spôsobu riešenia sporov založeného na spravodlivom vyjednávaní, pretože veriteľ môže považovať spor za urovnaný tým, že sa odvolá na túto zmluvnú podmienku.

70. Vzhľadom na odpoveď na prvú otázku sa domnievam, že táto druhá otázka sa má chápať tak, že sa týka výkladu článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 a že vnútroštátny súd sa ňou snaží zistiť, či podmienka spadajúca pod jednu z dvoch hypotéz uvedených vnútroštátnym súdom sa musí považovať za nekalú. Pre prehľadnosť si dovolím posúdiť najprv preskúmanie druhej hypotézy.

a) Druhá hypotéza: spotrebitelia majú obmedzený prístup k súdnemu systému

71. Článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993 stanovuje, že podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá, „sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa“.

72. Ako som uviedol vyššie, na účely zistenia, či táto podmienka spôsobuje podľa tohto článku „značnú nerovnováhu“, vnútroštátne súdy musia porovnať práva a povinnosti strán vyplývajúce z predmetných podmienok s tými, ktoré by prevládali bez nich. [18]

73. Pokiaľ ide o práva a povinnosti zmluvných strán vyplývajúce z vnútroštátneho práva, poznamenávam, že podľa článku 7 ods. 1 smernice z roku 1993 musia členské štáty stanoviť procesné pravidlá, ktoré zabezpečia dodržiavanie individuálnych práv vyplývajúcich zo smernice z roku 1993, aby sa zabránilo ďalšiemu používaniu nekalých podmienok. Z toho vyplýva povinnosť poskytnúť spotrebiteľom právo na účinný prostriedok nápravy, čo je požiadavka zakotvená aj v článku 47 Charty základných práv. [19]

74. Ak by mala zmluvná podmienka, ktorá je predmetom prejednávanej veci, za následok to, že umožní veriteľom ukončenie akéhokoľvek sporu tým, že sa na jej základe bude považovať za urovnaný, v podstate by zabraňovala tomu, aby dlžníci iniciovali vlastné konanie. To by zase pozbavilo dlžníkov práva na účinný prostriedok nápravy. Takáto zmluvná podmienka by zjavne vytvorila značnú nerovnováhu v riadnom zmluvnom vzťahu medzi zmluvnými stranami v zjavný neprospech spotrebiteľa. Preto by sa mala považovať za nekalú v zmysle článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993.

75. V prejednávanej veci však informácie obsiahnuté v spise predloženom Súdnemu dvoru naznačujú, že Kúria (Najvyšší súd) konštatoval vo viacerých súdnych rozhodnutiach, že podobné dojednania sa obmedzujú na poukázanie na existenciu vnútroštátneho exekučného konania na základe notárskej zápisnice a že takéto dojednania preto v žiadnom prípade neumožňujú vylúčiť právo dlžníka začať príslušné konanie na svoju obranu.

18 Rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 68).

19 Rozsudok z 13. septembra 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 59).

76. V tejto súvislosti treba pred posúdením toho, či možno podmienku danej povahy vyhlásiť za nekalú, najskôr určiť, či sa uplatňuje alebo neuplatňuje článok 1 ods. 2 smernice z roku 1993, podľa ktorého žiadne zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné ustanovenia, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.

77. V tejto súvislosti sa domnievam, že vzhľadom na to, že Banka nie je povinná uplatňovať vnútroštátne konanie o výkone notárskej zápisnice, toto dojednanie nemôže byť považované za záväzné v zmysle ustanovení článku 1 ods. 2 smernice z roku 1993.

78. Ako som však už uviedol, spravodlivosť zmluvnej podmienky sa musí posudzovať porovnaním práv a povinností stanovených v zmluve s právami a povinnosťami, ktoré by prevládali v prípade jej neexistencie. Preto dojednanie, ktoré iba upriamuje pozornosť zákazníka na existenciu zákonného ustanovenia, nemení jeho situáciu v jeho neprospech. Aj keby takéto zmluvné ustanovenie neexistovalo, druhá strana by bola v každom prípade oprávnená použiť predmetné zákonné ustanovenie, samozrejme za predpokladu, že je uplatniteľné.

79. V prejednávanej veci sa zdá, že sporné zmluvné ustanovenie odkazuje iba na existenciu vnútroštátneho exekučného konania v súvislosti s notárskou zápisnicou, aj keď to je v konečnom dôsledku vecou vnútroštátneho súdu. Ak však ide o taký prípad, zo všetkých dôvodov, ktoré som práve uviedol, vyplýva, že takéto dojednanie nemožno považovať za nekalé.

b) Prvá hypotéza: spotrebitelia sú vedení k tomu, aby uverili, že zmluva musí byť plnená podľa požiadaviek veriteľa

80. Prvá hypotéza uvedená vnútroštátnym súdom v druhej otázke sa v podstate týka zmluvnej podmienky, ktorá objektívne vyvoláva v spotrebiteľovi dojem, že musí plniť zmluvu spôsobom a v rozsahu, ktorý požaduje veriteľ, a to aj vtedy, keď je spotrebiteľ presvedčený o tom, že plnenie požadované veriteľom je čiastočne alebo úplne nevymáhateľné.

81. Ako vysvetľuje vnútroštátny súd vo svojom návrhu, hypotéza, ktorá sa tu uvádza, odkazuje na zmluvnú podmienku, ktorá je sama osebe úplne jasná, ale napriek tomu vyvoláva v spotrebiteľovi dojem, že hneď ako sa zmluva formalizuje v notárskej zápisnici, bude to slúžiť ako nevyvrátiteľný a presvedčivý dôkaz o akomkoľvek dlhu, ktorý môže vzniknúť v rámci zmluvy v budúcnosti. Inými slovami, otázkou je, či zmluvná podmienka môže byť považovaná za nekalú *iba* z dôvodu *dojmu*, ktorý môže vyvolať inak gramaticky zrozumiteľné ustanovenie v mysliach priemerného spotrebiteľa.

82. Bolo by možno naivné nepredpokladať, že tvorcovia zmlúv sa môžu snažiť využívať pravdepodobnú informačnú asymetriu medzi nimi a spotrebiteľmi viacerými spôsobmi. Jednou zjavnou a známou stratégiou je snaha skryť pred spotrebiteľom presné právne účinky určitej podmienky. Druhá, ktorá sa zdá byť naznačená vnútroštátnym súdom, vzniká vtedy, keď sa tvorca zmluvy snaží podnietiť spotrebiteľov, aby sa správali určitým spôsobom, aj keď z právneho hľadiska takéto správanie v skutočnosti nie je požadované. Inými slovami, zatiaľ čo informácie obsiahnuté v dojednaní sú právne presné, sú prezentované spôsobom, ktorý je spôsobilý viesť spotrebiteľa k tomu, aby konal inak. [20]

20 Napríklad opakovanie niektorých výrazov alebo použitie niektorých sofistikovaných formulácií, hoci gramaticky správnych a právne presných, môže niekedy vyvolať v spotrebiteľoch dojem, že nemôžu spochybniť platnosť dojednania, a to aj vtedy, ak sú v zmysle zákona oprávnení tak urobiť. Okrem toho požiadavka, že spotrebitelia musia pred notárom vyhlásiť, že vedia o každom dojednaní úveru, pričom začlenenie tohto vyhlásenia do verejnej listiny a následné uvedenie niekoľkých odkazov na existenciu exekučného konania na základe notárskej zápisnice v dokumentácii týkajúcej sa úveru pri skombinovaní s niektorými ďalšími prvkami by mohla mať za následok odradenie spotrebiteľov od uplatňovania ich práv. Toto by sa mohlo stať najmä vtedy, ak zohľadníme obvyklé vnímanie prevládajúce v niektorých členských štátoch (napríklad v Maďarsku), v ktorých sa bežne používa tento postup presadzovania práva na základe notárskych zápisníc a v ktorom je notárska zápisnica vnímaná ako neodvolateľný záväzok.

83. Je zrejmé, že prvá stratégia (t. j. utajenie), ktorú som už uviedol, spočíva v tom, že dotknutá podmienka musí byť preskúmaná s odvolaním sa na článok 3 ods. 1 smernice z roku 1993, keďže vnútroštátne súdy musia posúdiť skutočný právny účinok a určiť, či takéto ustanovenie vytvára významnú nerovnováhu medzi právami a povinnosťami strán na úkor spotrebiteľa.

84. Pokiaľ ide o druhú stratégiu, treba pripomenúť, že príloha k smernici z roku 1993 sa nemá vykladať tak, že odkazuje na možné ciele, ktoré mohli mať na mysli navrhovatelia takej zmluvnej podmienky. [21] Keďže posúdenie spravodlivosti podmienky je podľa článku 3 ods. 1 uvedenej smernice založené na rovnováhe medzi právami a povinnosťami strán, čo je dôležité, je iba právny účinok vyplývajúci z takej podmienky. Ak je účinkom dojednania iba to, že spotrebitelia majú veriť, že musia konať spôsobom, ktorý nie je právne požadovaný, potom prípadná nekalosť tejto podmienky nie je vôbec pokrytá smernicou z roku 1993.

85. Okrem toho treba zdôrazniť, že znenie článku 5 výslovne neuvádza, že skutočnosť, že podmienka nie je vypracovaná v jednoduchom zrozumiteľnom jazyku, predstavuje samostatný dôvod na vyhlásenie podmienky za nekalú. Toto ustanovenie len uvádza, že ak zmluvná podmienka nie je vypracovaná jednoducho a zrozumiteľne, potom, „keď existuje pochybnosť o zmysle podmienky“, prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa.

86. Ďalej, zo šestnásteho odôvodnenia a z článku 3 ods. 1 smernice z roku 1993 vyplýva, že existuje iba jeden test nekalej zmluvnej podmienky, a to ten, ktorý je uvedený v samotnom článku 3 ods. 1. Článok 5 preto nepredstavuje alternatívny test nekalosti: skôr jednoducho poskytuje výkladové pravidlo na určenie právneho účinku takýchto podmienok. Z toho vyplýva, že ak konkrétna podmienka nie je vypracovaná v jasnom alebo zrozumiteľnom jazyku, uplatnenie výkladového pravidla v článku 5 môže slúžiť na zmiernenie prípadných nepriaznivých alebo nekalých výkladov tohto ustanovenia. Iba vtedy, ak zmluvná podmienka vykladaná s odkazom na článok 5 stále vytvára zmluvnú nerovnováhu na úkor spotrebiteľa, môže byť považovaná za nekalú. V tejto situácii sa však nekalosť bude posudzovať na základe testu nekalosti obsiahnutom v článku 3 ods. 1, a nie na základe výkladového pravidla uvedeného v článku 5.

87. Je pravda, že rozsudok z 28. júla 2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, bod 68), možno vzbudil pochybnosti o otázke, či môže byť podmienka vyhlásená na nekalú len preto, že nebola vypracovaná v jasnom a zrozumiteľnom jazyku. Súdny dvor totiž rozhodol, že nekalosť takejto podmienky môže vyplývať z formulácie, ktorá nie je v súlade s požiadavkou, aby bola vypracovaná v jasnom a zrozumiteľnom jazyku, stanovenou v článku 5 smernice z roku 1993. Súdny dvor preto z toho vyvodil, že vopred formulovaná podmienka výberu rozhodného práva určujúca právo členského štátu, v ktorom je predávajúci alebo dodávateľ usadený, je nekalá. Neurobil tak na základe právnych účinkov tejto podmienky ako takých, ale preto, že táto podmienka bola pre spotrebiteľov zavádzajúca, pretože neboli informovaní o existencii určitých záväzných zákonných ustanovení. [22]

88. Treba však poznamenať, že predtým, ako dospel k tomuto záveru, Súdny dvor v bode 67 tohto rozsudku pripomenul, že na vyhlásenie podmienky za nekalú musí tento stav vyvolať značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán, čo naznačuje, že zámerom Súdneho dvora nebolo vytvoriť druhý test nekalosti.

21 Pozri úvodné poznámky.

22 Bod 71.

89. V každom prípade sa domnievam, že tento rozsudok možno trochu prehĺbil rozsah „požiadavky transparentnosti“, ktorú stanovil Súdny dvor [23] v jeho predchádzajúcej judikatúre [24]. Za týchto okolností sa domnievam, že Súdny dvor by sa mal vrátiť k svojmu predchádzajúcemu prístupu, podľa ktorého článok 5 smernice z roku 1993 nezakladá autonómny test nekalosti, ktorý je odlišný od testu obsiahnutého v článku 3 ods. 1. Domnievam sa preto, že Súdny dvor by mal uviesť, že článok 5 namiesto toho vysvetľuje výkladové pravidlo, ktoré stanovuje, že ak príslušné ustanovenia zmluvy nie sú vypracované „zrozumiteľne“, tam, kde existujú pochybnosti o význame predmetnej podmienky, „prednosť má výklad priaznivejší pre spotrebiteľa“. Len vtedy, keď aj po uplatnení výkladového pravidla obsiahnutého v článku 5 dojednanie stále vedie k značnej nerovnováhe medzi stranami, sa uplatní test nekalosti obsiahnutý v článku 3 ods. 1. [25]

90. Vnútroštátny súd však môže zvážiť právne predpisy Únie upravujúce nekalé obchodné praktiky voči spotrebiteľom, ktoré obsahujú ustanovenia zaoberajúce sa konkrétne klamlivými informáciami, najmä článok 6 ods. 1 písm. g) a článok 7 ods. 2 smernice 2005/29. Vzhľadom na to, že túto smernicu vnútroštátny súd neuvádza a o jej relevancii účastníci konania nediskutovali, nebudem sa tejto otázke ďalej venovať.

91. Z toho teda vyplýva, že podmienka nemôže byť vyhlásená za nekalú na základe smernice z roku 1993 *iba* z dôvodu dojmu, že môže spotrebiteľa viesť k predpokladu, že plnenie určitého zmluvného záväzku sa vyžaduje, pričom skutočný význam zmluvnej podmienky je taký, že jej plnenie nie je v skutočnosti povinné. Vzhľadom na test nekalosti stanovený v článku 3 ods. 1 je potrebné preukázať, že táto podmienka spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán ku škode spotrebiteľa.

4. Tretia otázka

92. Svojou treťou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 5 smernice z roku 1993 vykladať v tom zmysle, že podmienka sa má považovať za vypracovanú v jasnej a zrozumiteľnej forme, ak jej právne účinky možno určiť len výkladom vnútroštátnych právnych predpisov, ku ktorým v okamihu uzavretia zmluvy neexistovala jednotná rozhodovacia prax súdov, a takáto prax sa neustálila ani v nasledujúcich rokoch napriek tomu, že použité znenie je inak jasné a zrozumiteľné.

93. Ako som už uviedol, článok 5 smernice z roku 1993 stanovuje, že „v prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne“. Z toho vyplýva, že znenie dojednania by malo jasne vyjadrovať právne účinky z neho vyplývajúce. Akékoľvek posúdenie toho, či je alebo nie je zrozumiteľné, by malo byť založené v prvom rade na príslušnom znení.

94. V prejednávanej veci sa však vnútroštátny súd odvoláva na situáciu, keď je znenie podmienky jasné, ale ktorej právny význam sa zakrýval existenciou protichodnej judikatúry týkajúcej sa výkladu predmetného dojednania.

23 Domnievam sa, že táto požiadavka transparentnosti sa týka iba článku 4 ods. 2, podľa ktorého sa hodnotenie nekalej povahy podmienok netýka definície hlavného predmetu zmluvy, pokiaľ sú uvedené podmienky zrozumiteľné. Význam požiadavky zrozumiteľnosti stanovenej v článku 4 ods. 2 spočíva v tom, že pokiaľ sa takéto podmienky týkajú hlavného predmetu zmluvy, od spotrebiteľov sa očakáva súhlas so zmluvou vzhľadom na jej predmet. Na rozdiel od ostatných podmienok priložených zmlúv, ktoré spotrebitelia nečítajú, pri dojednaniach týkajúcich sa hlavného predmetu zmluvy nie je pravdepodobné, že zákazníka prekvapia. Preto, hoci požiadavka zrozumiteľnosti uvedená v článku 4 ods. 2 má rovnaký rozsah pôsobnosti ako článok 5 tejto smernice, dôsledky jej porušenia nie sú totožné, keďže cieľ sledovaný týmito dvomi ustanoveniami nie je zhodný. V prvom prípade je cieľom overiť, či je práve pripomenutá domnienka správna (a teda, že spotrebiteľ mohol na základe jasných a zrozumiteľných kritérií v skutočnosti posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré pre neho vyplývajú z hlavného predmetu zmluvy), zatiaľ čo podľa môjho názoru cieľom článku 5 je z hľadiska testu zakotveného v článku 3 ods. 2 určiť, ako sa má podmienka vykladať.

24 Pozri rozsudok z 26. februára 2015, Matei (C-143/13, EU:C:2015:127, bod 73), a z 20. septembra 2018, Danko a Danková (C-448/17, EU:C:2018:745, bod 61).

25 Pozri napríklad rozsudok z 9. júla 2015, Bucura (C-348/14, EU:C:2015:447, neuverejnený, bod 64).

95. Preto je potrebné chápať túto otázku ako týkajúcu sa existencie prípadnej povinnosti informovať spotrebiteľa o tejto súvislosti o spornej judikatúre, a to nad rámec povinnosti podľa článku 5 formulovať podmienky v jasnom a zrozumiteľnom jazyku. V rozsudku z 28. júla 2016, Verein für Konsumenteninformation (C-191/15, EU:C:2016:612, bod 69), Súdny dvor konštatoval, vo vzťahu k dojednaniu, v ktorom sa stanovuje, že zmluva sa riadi právom členského štátu, v ktorom je predávajúci alebo dodávateľ usadený, že „keď sú účinky podmienky stanovené kogentnými právnymi normami, je podstatné, aby podnikateľ informoval o týchto normách spotrebiteľa“.

96. Treba však poznamenať, že smernica z roku 1993 neobsahuje žiadny odkaz na takúto povinnosť. Existencia takejto povinnosti je naopak v rozpore so znením článku 5, ktorý predpokladá, že základné informácie o zmluve musia byť obsiahnuté v zmluve samotnej.

97. Navyše a bez ohľadu na akékoľvek stanovisko, ktoré môže Súdny dvor prijať v súvislosti s otázkou, či je autonómny test nekalosti zakotvený v článku 5, pochybujem, že by článok 5 mohol byť správne vykladaný tak, že ukladá širšiu povinnosť strane, ktorá zmluvu pripravuje, aby upozornila spotrebiteľov na skutočný alebo potenciálny dopad súdnych rozhodnutí v súvislosti s výkladom týchto kogentných zákonných ustanovení. V tomto kontexte možno najprv poznamenať, že piate a šieste odôvodnenie smernice výslovne odkazujú na skutočnosť, že „vo všeobecnosti spotrebitelia nepoznajú právne pravidlá, podľa ktorých sa v členských štátoch *iných, než je ich vlastný*, riadia zmluvy na predaj tovarov alebo služieb“.[26] To samo osebe naznačuje, že smernica prinajmenšom implicitne uvádza, že zatiaľ čo spotrebitelia vo všeobecnosti nepoznajú *cudzie* právo, treba sa domnievať, že majú dostatočné vedomosti o ich vlastnom právnom systéme, pokiaľ ide o uplatňovanie spotrebiteľských zmlúv.

98. Po druhé, ak by mal článok 5 smernice z roku 1993 takýto význam, mohol by potenciálne priniesť značnú a skutočne neistú záťaž pre dodávateľa predmetných tovarov alebo služieb. Mohla by byť nastolená otázka, ako by mala strana, ktorá zmluvu pripravuje, zhrnúť alebo vysvetliť právne dôsledky podmienky, ktorá bola predmetom mnohých potenciálne odporujúcich si alebo nekonzistentných súdnych rozhodnutí? Takáto povinnosť by bola obzvlášť problematická v systémoch *common law*, kde veľká časť zmluvného práva (aj keď nie celé) spočíva nie v ustanoveniach všeobecného kódexu (ako v prípade veľkej väčšiny členských štátov) alebo zákonoch, ale skôr na pochopení sérií súdnych rozhodnutí. Napriek tomu aj v prípade systémov občianskeho práva, kde súdne rozhodnutia možno nie sú také zásadné pre pochopenie zmluvného práva, ako je to v prípade systémov *common law*, by sa aj napriek tomu takáto povinnosť mohla ukázať ako veľmi problematická.

99. Po tretie každý takýto výklad článku 5 smernice z roku 1993 by bol v praxi nerealizovateľný. Napokon dvadsiate odôvodnenie smernice uvádza, že „spotrebiteľ [by mal mať] skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky…“. Bolo by možné položiť si otázku: je naozaj potrebné navrhnúť – v dôsledku rozsudku vo veci Verein für Konsumenteninformation – aby spotrebitelia dostali súhrn súdnych rozhodnutí od potenciálnych predajcov pred uzatvorením spotrebiteľskej zmluvy? Aj keby sa táto povinnosť obmedzila na veľké nákupy spotrebiteľov[27] – ako je to v prejednávanej veci, podpis záložnej zmluvy v súvislosti s kúpou domu –, netrpezlivosť (nehovoriac o zmätenosti), ktorá by sa od priemerného spotrebiteľa dala očakávať v súvislosti s tým, čo by mohlo predstavovať prednášku o základoch zmluvného práva, ktorú by dávali nekvalifikovaní pracovníci, si možno len predstavovať. V každom prípade, ak by takáto rozsiahla povinnosť bola uložená smernicou, bolo by na mieste očakávať, že by to bolo uvedené veľmi jasne.

100. Preto sa domnievam, že by bolo potrebné, aby Súdny dvor opätovne posúdil a upravil niektoré časti obsiahnuté v bode 69 rozsudku vo veci Verein für Konsumenteninformation.

26 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

27 Rozdelenie v každom prípade smernica nestanovuje.

101. Nepochybne je potrebné upozorniť na skutočnosti uvedené v tomto rozhodnutí. Vec sa týkala žaloby podanej skupinou spotrebiteľov, ktorá spochybňuje platnosť určitých podmienok obsiahnutých v štandardných elektronických kúpnych zmluvách, ktoré uzatvorila veľká nadnárodná on-line maloobchodná spoločnosť Amazon s rakúskymi spotrebiteľmi. Spoločnosť Amazon nemala v Rakúsku sídlo a ani inú prevádzku. Jedno z týchto zmluvných ustanovení jednoducho uvádzalo, že zmluva sa riadi právom Luxemburska. Napríklad vôbec sa neuvádzali príslušné ustanovenia nariadenia Rím I,[28] ktoré sú určené na ochranu spotrebiteľa v súvislosti s ustanoveniami o výbere práva. Toto dojednanie ani neuvádzalo, že zákonné práva spotrebiteľov podľa rakúskeho práva zostali voľbou práva Luxemburska nedotknuté.

102. Záver, podľa ktorého je takéto dojednanie nekalé, je sotva prekvapujúci. Napokon, ak existuje jeden základný ústredný motív systému ochrany stanoveného v nariadeniach Brusel a Rím, je to ten, v zmysle ktorého by spotrebitelia mali byť chránení pred používaním zmluvných dojednaní, ktorých cieľom je vyňať ich buď z jurisdikcií, alebo z právnych systémov, ktoré poznajú. Z toho vyplýva, že zmluvné dojednanie o uplatňovaní práva Luxemburska na rakúskych spotrebiteľov bez odkazu na ochranu obsiahnutú v nariadení Rím I v súvislosti s takýmto výberom práva predstavuje takmer učebnicový príklad nekalej podmienky uvedenej v spotrebiteľskej zmluve.

103. Domnievam sa preto, že úvahy, ktoré Súdny dvor uviedol v bode 69 rozhodnutia vo veci Verein für Konsumenteninformation, treba posudzovať vzhľadom na tieto konkrétne okolnosti a všeobecné súvislosti vo vzťahu k všeobecným ustanoveniam o voľbe práva – a tým aj ochranu spotrebiteľov –, ktoré sú obsiahnuté v článkoch 4, 6 a 9 nariadenia Rím I.

104. Ak však majú byť úvahy Súdneho dvora chápané tak, že zahŕňajú všeobecnú povinnosť predávajúceho alebo dodávateľa informovať spotrebiteľa o existencii kogentných zákonných ustanovení, obávam sa, že takéto tvrdenie nemôže pri všetkom rešpekte byť podporené. Súdny dvor formálne nedodržiava systém precedensov, no vzhľadom na dôležitosť tohto rozhodnutia vo veci Verein für Konsumenteninformation by bolo vhodné, aby boli tieto pripomienky aspoň objasnené alebo dokonca revidované.

105. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že zmluvné právo všetkých členských štátov obsahuje kogentné zákonné ustanovenia, z ktorých mnohé sú výslovne určené na ochranu spotrebiteľov. Určite to platí o systémoch občianskeho práva, ktoré dodržiava veľká väčšina členských štátov, pretože ich vnútroštátne kódexy sú plné ustanovení tohto druhu. To platí aj pre systémy *common law*. Zatiaľ čo, ako som už uviedol, veľké časti zmluvného práva sú odvodené v systémoch *common law* od súdnych rozhodnutí, existujú však mnohé dôležité príklady, v ktorých boli zavedené kogentné ustanovenia tohto druhu prostredníctvom zákona.

106. Z toho vyplýva, že zmluvné právo všetkých členských štátov obsahuje širokú škálu ustanovení, napríklad od implicitných podmienok týkajúcich sa účelnosti tovarov a služieb na jednej strane až po osobitné pravidlá týkajúce sa prevodu nehnuteľného majetku na strane druhej. Preto by nebolo možné realisticky navrhnúť, aby boli spotrebitelia predajcom alebo dodávateľom informovaní o každom takomto zákonnom ustanovení pred uzatvorením zmluvy. Keďže rozsudok vo veci Verein für Konsumententinformation sa samozrejme zakladá na myšlienke, že spotrebitelia by mali mať skutočne možnosť preskúmať všetky zmluvné podmienky, aby mohli ovplyvniť ich obsah,[29] je potrebné predpokladať, že Súdny dvor nevyžadoval, aby všetky spotrebiteľské právne predpisy, ktoré sú uplatniteľné, boli oznámené spotrebiteľovi, ale len tie, ktoré majú priamy vplyv na jeho súhlas.

28 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6).

29 Pozri body 63 a 68.

107. Za týchto okolností navrhujem po prvé, aby povinnosť stanovená Súdnym dvorom v rozsudku vo veci Verein für Konsumenteninformation bola chápaná tak, že sa obmedzuje na konkrétnu hypotézu uvedenú v tejto veci, a to na otázku, ktorá sa týka uplatniteľného práva, bez ohľadu na zjavne široký záber uvedený v bode 69 rozsudku. Takéto chápanie rozsudku by bolo tiež v súlade s piatym a šiestym odôvodnením smernice z roku 1993, ktoré hovoria o potrebe chrániť spotrebiteľov, ktorí vo všeobecnosti nemajú znalosti o práve, pokiaľ ide o iné jurisdikcie než ich vlastné.

108. Po druhé sa domnievam, že by bolo užitočné, keby Súdny dvor objasnil alebo dokonca zrevidoval znenie bodu 69 rozsudku vo veci Verein für Konsumenteninformation. V tomto ohľade navrhujem, aby Súdny dvor rozhodol, že v prípade neexistencie osobitných okolností dojednania o voľbe cudzieho práva, ktoré je predmetom tejto veci, neexistuje žiadna všeobecná povinnosť predávajúcich alebo dodávateľov tovarov alebo služieb upriamovať pozornosť zákazníkov na existenciu kogentných zákonných ustanovení tejto povahy pred podpisom zmluvy.

109. Pokiaľ ide o položenú otázku, domnievam sa, že existencia akejkoľvek povinnosti poskytnúť informácie by mala vyplývať zo smernice 2005/29, a nie zo smernice z roku 1993, a že takáto povinnosť by sa mala týkať len základných informácií.[30] Táto povinnosť by však nemala byť taká rozsiahla, aby obsahovala aj prehľad existujúcej judikatúry. Z toho vyplýva, že existencia protichodnej judikatúry sama osebe nepostačuje na to, aby bolo preukázané, že zmluvná podmienka, ktorá neuvádza a neodôvodňuje túto judikatúru, je v zmysle článku 5 smernice z roku 1993 nezrozumiteľná.

5. Štvrtá otázka

110. Svojou štvrtou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má bod 1 písm. m) prílohy smernice z roku 1993 vykladať v tom zmysle, že sa uplatňuje na zmluvnú podmienku, ktorá nebola individuálne dohodnutá, ak strane, ktorá uzatvorila zmluvu so spotrebiteľom, umožňuje jednostranne určiť, či je plnenie spotrebiteľa v súlade so zmluvou, a ak spotrebiteľ uzná, že je ňou viazaný, aj skôr, než zmluvné strany poskytnú akékoľvek plnenie.

111. V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že bod 1 písm. m) prílohy smernice z roku 1993 odkazuje na podmienky, ktoré majú za cieľ alebo za následok, že dávajú predávajúcemu alebo dodávateľovi právo určiť, okrem iného, či sú „tovar alebo služby“ dodávané v súlade so zmluvou alebo či im poskytujú výlučné právo na výklad ktorejkoľvek podmienky zmluvy. Z používania slovného spojenia „tovar alebo služby dodávané“ však vyplýva, že bod 1 písm. m) prílohy neodkazuje na *všetky* zmluvné záväzky vyplývajúce zo zmluvy, ale len na tie, ktoré sa týkajú otázky, či boli dotknuté tovary alebo služby dodané v súlade so zmluvou. V skutočnosti, ak by sa mal vzťahovať bod 1 písm. m) na všetky záväzky vyplývajúce zo zmluvy, pravdepodobne by normotvorca Únie použil iné slovné spojenie ako „tovar alebo služby“.

112. V dôsledku toho je teda podmienka, ktorá „strane, ktorá uzatvorila zmluvu so spotrebiteľom, umožňuje jednostranne určiť, či je plnenie spotrebiteľa v súlade so zmluvou“, ako taká nespadá do bodu 1 písm. m) prílohy k smernici z roku 1993, hoci môže za určitých okolností predstavovať nekalú zmluvnú podmienku v zmysle článku 3 ods. 1 danej smernice z dôvodu, že takmer už z jej znenia vyplýva, že vytvára značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vyplývajúcich zo zmluvy.

113. Súhrnne treba preto konštatovať, že skutočnosť, že bod 1 písm. m) sa vzťahuje len na dojednania, ktoré poskytujú predávajúcemu alebo dodávateľovi výlučné právo určiť, či sú *tovary alebo služby* dodané v súlade so zmluvou: nevzťahuje sa na plnenie zmluvy vo všeobecnosti.

30 Pozri analogicky rozsudok zo 7. septembra 2016, Deroo-Blanquart (C-310/15, EU:C:2016:633, bod 48).

IV. Návrh

114. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na otázky položené Fővárosi Ítélőtábla (Odvolací súd hlavného mesta Budapešť, Maďarsko) takto:

1. Bod 1 písm. q) prílohy smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať tak, že nepredstavuje všeobecný zákaz akejkoľvek zmluvnej podmienky, ktorá nebola individuálne dojednaná a ktorej zmyslom alebo účinkom je obrátenie dôkazného bremena, ktoré by podľa platného práva mala niesť druhá zmluvná strana.

2. Článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať tak, že zakazuje ako nekalú takú zmluvnú podmienku, ktorá má za následok obmedzenie alebo vylúčenie prístupu spotrebiteľa k mechanizmu riešenia sporov. Podmienka, podľa ktorej má spotrebiteľ vážne dôvody predpokladať, že musí splniť zmluvu v celom rozsahu spôsobom a v rozsahu stanovenom veriteľom, aj keď to spotrebiteľ spochybňuje, však nie je nekalou zmluvnou podmienkou v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.

3. Článok 5 smernice 93/13 sa má vykladať tak, že neexistencia jednotnej rozhodovacej praxe vnútroštátnych súdov v súvislosti s výkladom konkrétnej štandardnej podmienky sama osebe nepostačuje na to, aby bolo možné vyvodiť záver, že táto podmienka nebola vypracovaná v jasnej a zrozumiteľnej forme v zmysle tohto ustanovenia.

4. Bod 1 písm. m) prílohy k smernici 93/13 sa má vykladať tak, že sa neuplatňuje na zmluvnú podmienku, ktorá nebola dohodnutá individuálne a ktorá strane, ktorá uzatvorila zmluvu so spotrebiteľom, umožňuje jednostranne určiť, či je plnenie spotrebiteľa v súlade so zmluvou. Za určitých okolností však môže byť takéto dojednanie považované za porušujúce ustanovenia článku 3 ods. 1 smernice.